

Comentari de la xerrada “Passeig per la vida i l’obra de Teresa Pàmies” a càrrec de Roser Colomer.

La sala d’actes de Rosa Sensat feia goig, va ser un èxit de convocatòria i era agradable veure a les persones saludar-se amb afecte, com si anar a la xerrada fos sinònim de trobada amb la colla.

De seguida la Roser va connectar amb tots nosaltres i ens va anunciar la xerrada com una caminada pels indrets per on va transcórrer la Teresa Pàmies, destacant que va ser una dona amb una vida molt llarga, intensa i atzarosa, va començar a escriure quan ja tenia 50 anys, era gran, però a partir d’aleshores no va parar de fer-ho.

Tot i tenir múltiples facetes, la Roser ens va parlar de la seva vida i de la seva besant com a escriptora.

Va ser a partir de la celebració del centenari del seu naixement el 2019 que la Roser va decidir treballar amb l’obra de la Teresa Pàmies.

Va destacar que els centenaris serveixen perquè es llegeixi, difongui, i es reconegui el valor literari i es reediti i s’estudii l’obra de l’escriptora.

Arran de la celebració del Centenari la seva comissaria, la Montserrat Bacardí, va explicar com a cosa curiosa, que la web de la Teresa Pàmies, està activa però no se sap qui la fa, és una persona anònima que la va actualitzant. Recomana el llibre de Ponències del Simposi (Teresa Pàmies, política, memòria i literatura) pels diferents punts de vista de totes les persones que la tracten.

Ens va recordar que la Teresa Pàmies ha estat una escriptora poc atesa per l’acadèmia, que ens faltava una bibliografia seva i ha estat la Montserrat Bacardi qui l’ha dut a terme. Mentre la Montserrat Bacardi estava fent la bibliografia va tenir la sorpresa de trobar el manuscrit del llibre, **Una noia i un soldat**, que la Editorial Destino va presentar a la censura, va ser censurat i per això no es va publicar. D’aquest llibre la Teresa Pàmies no en va parlar mai, se’n va oblidar al llarg de la seva vida. El fet és que un cop llegit es pot entendre el per què el va oblidar ja que molts aspectes tractats en el llibre els desenvolupa més endavant. Llibre pòstum, és una novel·la que parla de la guerra, però que el seu valor literari és relatiu i ens recorda dos llibres que ens parlen de la guerra i que són extraordinaris pel seu gran valor literari, **Incert a Glòria de Joan Sales i La plaça del diamant de la Mercè Rodoreda**.

La Roser ens va anar introduint en la vida i l’obra de la Teresa Pàmies

Infància

Neix el 8 d’octubre del 1919 a Balaguer, els seus fills diuen que mai van acabar de saber quan va néixer la seva mare com tantes altres coses d’ella.

La seva família era una família pagesa i pobra. Va deixar l’escola als onze anys i va aprendre a cosir, l’aprenentatge de la costura li va servir sobretot per guanyar-se la vida a l’exili. Del pare i la mare en parla en dos grans llibres. De la mare en La memòria dels mors, era una dona senzilla i religiosa. Del pare en parla a Testament a Praga. Un diàleg entre un viu i un mort és d’un ressò molt especial.

Valors

Reivindica la moral cristiana de la mare i l’esperit rebel marxista del pare. A casa seva sobre un bufet i tenien la Mare de Deu de Montserrat i una estàtua de Lenin. Aquestes dues potes són el que la construeixen. Els valors de solidaritat, de la emancipació, de la igualtat recorreran la seva vida en totes les seves activitats. La seva joventut ve

marcada per la guerra. Va tenir una formació prosoviètica en el si de casa seva, el seu pare és un home destacat i ella aquesta besant revolucionària, política, se la fa seva. Durant la guerra comença a fer periodisme clarament militant, segons el punt de vista del partit comunista de llavors, es fa militant comunista de les joventuts socialistes del moment. Durant la guerra, l'assignen per anar a Nova York a un Congrés Mundial per la Pau, fa mítings a diferents ciutats, l'objectiu és recollir diners per la república. Amb disset anys no tenia estudis, però en aquest Congrés hi té un paper cabdal. Acabada la guerra ella s'ha transformat. Tenia una oratòria espectacular l'havia après del pare, va ser autodidacta del tot. La seva ascensió política va ser fulgurant.

Exili

Com diu Maria Barbal, "**la Pàmies va ser Cosmopolita per força**".

Va començar el seu periple el 1939 a França (Argelès), d'allà el partit comunista francès va aconseguir treure-la cap a la República Dominicana i Cuba i el 1941 arriba a Mèxic. És aquí on gràcies a la seva perspicàcia aconsegueix fer uns cursos de periodisme tot i no tenir cap altra titulació, aquesta serà la primera formació reglada que tindrà. A Mèxic va conèixer la seva primera parella amb la que estaven a les ordres de la URSS com agents secrets i van actuar de forma tendencial en l'assassinat de Trotski, estaven a primera línia. Van tenir un fill i amb ell van viatjar a Iugoslàvia en vaixell, on el seu fill emmalalteix i gairebé es mort. La Roser ens llegeix un text on explica les vivències doloroses del viatge.

El 1946 arriben a Praga, és la ciutat on s'hi està més, Praga és la seva ciutat de l'exili, és la ciutat on ella hi va viure més tranquil·la. També va passar un temps a la URSS. L'any 1960 va arribar a París amb quatre criatures i és on neix Sergi Pàmies el cinquè i últim fill. És el 1971 pot tornar a Barcelona gràcies a haver guanyat el Premi Josep Pla amb Testament a Praga, els diners del premi són els que li donen l'embranchida per tornar. Ella sempre va tenir el retorn molt present. En Sergi Pàmies deia que quan van tornar tothom es sentia a casa i ell es sentia exiliat. És una família en que cada un dels fills ha tingut una història peculiar.

Primera parella de la Teresa Pàmies

Es deia Fèlix Barriga Garcia, es van conèixer a Mèxic, ell estava separat amb dos fills, era treballador del metall i forner va estar del 35 al 36 a l'Escola Internacional Lenin de Moscou i durant la guerra va ser comissari polític. Al 1939 va marxar a l'exili a Mèxic i es van conèixer amb la Teresa, van tenir tres fills en Tomàs, la Carme i en Pau. Ens va parlar de cadascun d'ells i sobretot de la Carme una criatura que ella no en parlava mai. Es van separar el 1953.

La Roser llegeix un text de Testament a Praga que parla de la Carme.

Carme

El 1950 va néixer Carme amb una deficiència de naixença. Per la mare va suposar un disgust i un desengany mai del tot assumit i ho plasma en la narració, una nena de pal, escrita durant l'exili. La mare es va veure empesa a internar-la en un centre especialitzat, la política li ho exigia no es podien perdre les seves aptituds i capacitats per la lluita col·lectiva per un entrebanc individual. Les democràcies populars afavorien aquests desmembraments familiars. La mare va deixar d'anar-la a veure quan una de les vegades es va adonar que la filla no la reconeixia. Carme va morir en el centre de la Creu Roja Internacional quan Teresa Pàmies ja no vivia a Praga. Fins i tot en el cos familiar segons Sergi Pàmies diu que "ha estat la germana silenciosa i silenciada".

El 1954 es retroba amb Gregorio López Raimundo a Praga en el cinquè Congrés del

Partit Comunista Espanyol, inicien una vida en comú però plena de tot el que comporta la clandestinitat, tenen dos fills, Antonio (1956) neix a Praga i Sergi (1960) neix a Paris. Els dos fills petits no tenen gairebé relació amb els dos altres germans, és una vida familiar molt complicada.

Els fills parlen de la mare

En el Pròleg de **Quan érem refugiats**, l'Antonio diu de la seva mare, era una epidèmia d'idealisme, embriaguesa juvenil i testimoni d'excepció del temps que va viure.

A **L'Art de portar gavardina** parla dels seus pares amb una ironia molt fina i un punt de vista molt crític però entranyable. De la seva mare diu que volia ser popular i no elitista que la seva obra literària va ser la pròpia vida. Tenia mirada idealista, mai conformista, sempre veia la possibilitat de canvi, de lluita, devorava música, pel·lícules i l'acompanyaven sempre Folch i Torres i Gorki, això ens trasllada a les imatges que tenia a la calaixera de casa quan vivia a Balaguer. També ens diu que la Teresa feia de mare, de pare i de tot i que tenia un riure, lliure, franc, sorollós i vital

La Roser ens continua parlant de la Teresa Pàmies en les seves diferents besants.

Caràcter com a dona: Coratjosa, valenta, resistent i gran oradora.

Caràcter com a escriptora: irreverent, deia el que li semblava de qui li semblava amb respecte, independent, no poden dir que fos una dona de partit, era una dona integra d'acord amb els seus ideals i conviccions, però dins del seu partit es mantenia independent.

Amb consciència de classe i de gènere, com una dona que va saber defensar les seves llibertats i les llibertats de totes les dones del món.

La seva ideologia va ser el comunisme, el feminisme i el catalanisme, aquesta trinitat la va acompanyar sempre.

Característiques de la seva obra

Sempre hi ha la barreja de la besant ètica o religiosa i la besant política, fa una literatura testimonial amb ulls de dona, de la seva vida en fa la seva literatura, té un pòsit autobiogràfica gairebé el 100%. No te cap reserva en despullar-se en ensenyar el seu jo, les seves vivències. Va ser una dona de una gran producció tenint en compte que s'hi va posar tard.

Ús del Llenguatge

Ella volia fer-se entendre, llengua viva, entenedora, directa, amb un català de Balaguer que el va conservar sempre. Tenia follia de parlar clar.

Ella volia que l'entengués tothom. Molts textos són diàlegs. Té una forma concisa, lacònica, frases curtes. Això no vol dir que no fos una llengua treballada. És una llengua trepidant i que arriba.

Se li ha fet paral·lelisme amb Candel i l'Espinàs. Amb l'Espinàs eren molt amics i deien entre ells que com que parlaven tan clar els consideraven literatura de segona.

Pel que fa als premis

Ella es presentava a tots els premis per donar-se a conèixer.

El 1967 Premi President Companys per Filla de pres en els Jocs Florals de Marsella.

El 1970 Premi Josep Pla amb Testament a Praga, aquest li canviaria la vida.

1974 Premi Estelrich amb Quan érem capitans. Explica tot el període de la guerra.

El 1984 va estar guardonada amb la Creu de Sant Jordi.

El 2001 amb el Premi d'Honor de Les Lletres Catalanes.

Eterna finalista dels premis Ramon Llull, Planeta, Sant Jordi i Prudenci Bertrana i que li va saber molt greu de no tenir.

La producció de llibres la classifica segons la comissaria del seu Centenari

Els primers vint anys

Els llibres sobre l'exili

Llibres del retorn

Llibres sobre feminisme

Llibres sobre l'envelliment que el va fer amb en Santiago Dexeus.

Llibres sobre viatges

Les seves dones referents

Viginia Woolf, Dolores Ibarruri, Maria Teresa León i Doris Lessing

La Roser ens comenta breument tres llibres, *Memòria dels morts*, *La gent del meu exili* i *Testament a Praga*.

Memòria dels Morts

És com una conversa amb la mare.

Tothom se'n va a l'exili però la mare es queda i mort sola amb circumstàncies terribles, ella aquesta mort de la mare la porta clavada a dins.

La Roser en llegeix alguns textos.

Sobre la mort

"Els morts, no tenen fred ni calor, ni set ni gana, ni goig ni tristor, només tenen memòria".

Sobre la relació sexual

"Aquestes coses la mare no me'n parlar mai, ni viva ni morta son intimitats que no es comenten, les dones de la seva generació eren pudoroses i dramàticament ignorants. Foren sotmeses a la resignació i a la obediència al mascle a tots els nivells, també al lilit. No en sabrem mai res de la vida d'aquella dona que entre la boira no vaig gosar a interrogar".

"El pare en canvi com tots els homes parlava del sexe perquè no en fou víctima, ha deixat escrit del seu puny i lletra episodis de la vida a l'Àfrica. Parla de la primera dona i de la segona, altres dones ja hi eren abans, després i mentrestant, això ella no l'hi perdona".

Hi ha una part que parla d'una passejada emblemàtica sobre Balaguer

I una última part són les cartes a una amiga seva.

És important destacar que la Teresa Pàmies de tot el que vivia en feia literatura.

Del llibre, La gent del meu exili

Parla de tothom d'una manera molt barrejada està fet intencionat, perquè aquest desordre aparent vulgui significar el desordre de l'exili, amunt i avall. Ens parla del retorn a Europa i de l'estimació per Paris, a Paris i va viure molt bé. Llegeix dos textos. Treballava en una botiga com de betes i fils.

"La meva tasca principal no era vendre sinó anar a buscar material dels dipòsits dels majoristes, moure'm per Paris amb autobús m'era un repòs i un goig per els ulls. Així vaig arribar a conèixer i estimar Paris com si hi hagués viscut sempre. Aquells viatges de treball em donaven l'ocasió de contemplar racons i esplanades, el Sena d'una banda i de l'altra, els seus meravellosos ponts els bulevards i la gent que hi

formiguejava. A vegades fent els encàrrecs em venia gana, comprava un quart de baguet i cent grams d'olives i berenava tot treballant sense donar-me gaire pressa". Després afegeix "la França treballadora ha rebut el benefici d'una instrucció democràtica d'unes actituds cíviqes que li foren conquerides per la revolució burgesa afirmades pe la comuna encara que fos derrotada i ampliades per les lluites obreres contemporànies".

La Roser fa un comentari dels seus, sempre tan adients i diu, "**l'ànima revolucionaria no la perd mai**".

Llegeix un text de la dona francesa molt encertat.

També ens parla del periodisme a Mèxic, i de Manuel Tagüeña, dient que no fou un desertor, que va tenir el coratge de la coherència, de la fidelitat dels ideals de la seva, la nostra joventut.

També parla de les amistats que li van quedar a Txecoslovàquia, amistats que s'esfumaven, de molts amics que si van quedar i que ni ells ni ella en van saber res, però que de tant en tant una revista, una música li feien reviure aquelles amistats solidaries que alleugerien el pes de l'exili.

Finalment ens parla de **Testament a Praga**, dient que és sobretot un homenatge a la ciutat, i en fa una crònica sincera, crítica e intel·ligent a dues veus, la veu del pare i la d'ella. Fa un recorregut pel segle XX en el que hi ha la petita història d'ells dos entrelaçada amb la història col·lectiva del S.XX.

El pare explica les memòries l'any 58 i la Teresa comença el llibre al 68.

El pare explica la vida d'un revolucionari comunista abans, durant i després de la guerra, els dos matrimonis i la relació amb altres dones. Parla del goig del treball i del treball per a la comunitat. Feia de jardiner a Praga i per ell tenia molt valor per el que suposava tenir cura d'un jardí perquè la gent en pogués gaudir.

Aquestes memòries les va anar enviant a la seva filla perquè les hi passés a màquina sense tocar-hi res. El relat autobiogràfic de la vida de Tomàs s'intercala amb les reflexions que li adreça la filla des de París, deu anys més tard, quan ell ja és mort. Les dues veus s'expressen des de les respectives condicions d'home i dona de generacions diferents, que es respecten però sovint discrepen, i que convergeixen en la passió per la ciutat de Praga; el diàleg que teixeixen és punyent i ens dona un testimoni colpidor d'uns temps crucials.

Quan el pare es mort la Teresa s'expressa dient, "tinc la sensació que ara la nostra família som branques sense tronc".

Mort a Granada a casa del seu fill Antonio als 92 anys.

Transcripció de la xerrada realitzada per la Roser Colomer.

Angelina Estany